

Roman Brilej, Barbara Kušar, Tatjana Robič,
Zlatko Rojs

OMEGA 3

**Ploščine, površine in prostornine,
kotne funkcije**

Zbirka nalog za matematiko v 3. letniku
gimnazijskega izobraževanja

Kazalo

1 Ploščine	5
1.1 Ploščine večkotnikov	6
1.2 Razreševanje trikotnika	18
1.3 Krog	24
1.4 Naloge za ponavljanje	29
2 Površine in prostornine	33
2.1 Prizma	34
2.2 Piramida	39
2.3 Valj	42
2.4 Stožec	44
2.5 Krogla	47
2.6 Naloge za ponavljanje	49
3 Kotne funkcije	51
3.1 Vrtenje in razširitev pojma kota	52
3.2 Definicija in lastnosti funkcij sinus in kosinus	54
3.3 Adicijski izreki	61
3.4 Grafa funkcij sinus in kosinus	71
3.5 Funkciji tangens in kotangens	78
3.6 Grafa funkcij tangens in kotangens	85
3.7 Krožne funkcije	87
3.8 Reševanje enačb	91
3.9 Naloge za ponavljanje	97
Rešitve	101

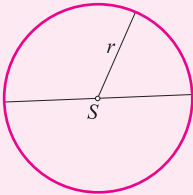
- *151. Izračunaj polmer kroga, ki je včrtan:
- enakostraničnemu trikotniku s ploščino $2\sqrt{3} \text{ m}^2$
  - enakokrakemu trikotniku z osnovnico $c = 12 \text{ m}$ in $v_a = 10 \text{ m}$
  - pravokotnemu trikotniku s hipotenuzo $c = 10 \text{ mm}$ in višino $v = 4 \text{ mm}$
  - pravokotnemu trikotniku s kateto a in njeno pravokotno projekcijo na hipotenuzo a_1
- *152. V pravokotnem trikotniku dotikališče včrtanega kroga razdeli hipotenuzo dolgo 10 cm v razmerju $2 : 3$. Kolikšen je polmer kroga?
- *153. Pravokotniku z obsegom 24 cm narišemo diagonalo in vsakemu nastalemu trikotniku včrtamo krog. Del diagonale med dotikališčema krogov meri 8 cm . Izračunaj ploščino pravokotnika.

1.3 Krog

Obseg in ploščina kroga

$$o = 2\pi r$$

$$S = \pi r^2$$

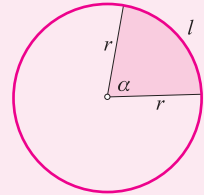
Krožni izsek

Če je α izražen v stopinjah, je:

$$l = \frac{\pi r \alpha}{180^\circ} \quad S = \frac{lr}{2} = \frac{\pi r^2 \alpha}{360^\circ}$$

Če je α izražen v radianih, je:

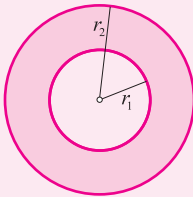
$$l = r\alpha \quad S = \frac{r^2 \alpha}{2}$$

Krožni kolobar

$$o = 2\pi(r_1 + r_2)$$

$$S = \pi(r_2^2 - r_1^2)$$

Obseg kroga

154. Natančno zapiši v radianih:

- a) 15° b) 315° c) 180° d) 120° e) 45° f) 135°

155. Na 4 decimalna mesta natančno zapiši v radianih:

- a) 15° b) 160° c) $75^\circ 30'$ d) $112^\circ 40'$ e) $12^\circ 12'$ f) $69^\circ 51'$

156. Natančno zapiši v stopinjah:

- a) $\frac{\pi}{4}$ b) $\frac{7\pi}{10}$ c) $\frac{5\pi}{6}$ d) $\frac{4\pi}{3}$ e) $\frac{2\pi}{3}$ f) $\frac{3\pi}{2}$

- 157.** Zapiši kot, dan v radianih, na minuto natančno:
 a) $0\cdot25$ b) $1\cdot4$ c) $1\cdot9999$ d) $0\cdot6253$ e) $1\cdot25$ f) $3\cdot14$
- 158.** Izračunaj obseg kroga s polmerom:
 a) 1 m   b) 12 cm   c) $0\cdot4$ m   d) $15\cdot3$ m
 e) 11 mm   f) $100\cdot2$ km   g) $82\cdot5$ m   h) $0\cdot2$ dm
- 159.** Izračunaj premer kroga z danim obsegom:
 a) 1 m   b) 13 cm   c) 24 dm   d) $603\cdot5$ m
 e) $12\cdot14$ mm   f) $5\cdot25$ dm   g) $0\cdot1$ km   h) $40\cdot024$ km
- 160.** Kolo na gorskem kolesu s polmerom 34 cm se na poti zavrti 820-krat. Kako dolgo pot je naredil kolesar?
- 161.** Kolikokrat se zavrti kolo na avtu, če je njegov premer 62 cm, avto pa naredi 10 km dolgo pot?
- 162.** Za koliko cm se spremeni obseg kroga s polmerom $r = 4$ cm, če povečamo njegov polmer:
 a) za 1 cm   b) za 50%   c) za 4 cm
 d) za vrednost obsega   e) petkrat   f) 1·5 - krat
- 163.** Za koliko odstotkov je obseg kvadrata večji od obsega kroga, ki mu je včrtan?
- 164.** Enakostraničnemu trikotniku s stranico $a = 20$ cm očrtamo krog. Za koliko se razlikujeta njuna obsega?
- 165.** Okrogel lonček za kavo je po obodu enakomerno poslikan z vodoravnimi črticami, ki so dolge 1 cm in tudi 1 cm narazen. Kolikšen je premer lončka, če je takih črtic:
 a) 13   b) 15   c) 20
- 166.** Okrogel kozarec premera $7\cdot6$ cm bi radi enakomerno okrasili z enakimi pikami, ki bodo med seboj razmaknjene za dvakratnik svojega premera. Kolikšen naj bo premer teh pik, da jih bo okoli kozarca narisanih:
 a) 7   b) 21   c) 27
- 167.** Izračunaj dolžino krožnega loka, ki pripada središčnemu kotu α v krogu s polmerom 12 cm:
 a) $\alpha = 95^\circ$ b) $\alpha = 46^\circ$ c) $\alpha = 107^\circ$ d) $\alpha = 60^\circ 30'$
 e) $\alpha = 170^\circ 15'$ f) $\alpha = 320^\circ 10'$
- 168.** Na minuto natančno določi središčni kot, če je dolžina pripadajočega krožnega loka $3\cdot6$ m, polmer krožnice, na kateri leži, pa:
 a) 6 m   b) $5\cdot2$ m   c) $12\cdot4$ m   d) 25 m
 e) $16\cdot8$ m   f) 30 m   g) $21\cdot2$ m   h) $3\cdot6$ m
- 169.** Kako dolga je tetiva, ki pripada loku dolžine l v krogu s polmerom 1 dm:
 a) $l = 0\cdot2$ dm   b) $l = 2$ dm   c) $l = 2\cdot8$ dm   d) $l = 1\cdot16$ dm

3.9 Naloge za ponavljanje

- 611.** Na krožnici s polmerom 1 cm je dana točka $A(1, 0)$.
- Zavrti dano točko za kota 60° in 7π . Zapiši koordinate dobljenih točk.
  - Določi najmanjši pozitivni kot, za katerega moraš zavrteti dano točko, da dobiš točko $B(0, -1)$.
  - Izračunaj dolžino loka med dano točko in točko $C(\frac{\sqrt{2}}{2}, \frac{\sqrt{2}}{2})$.
- 612.** Dan je izraz $\frac{1}{\sin \alpha + \cos \alpha} + \frac{1}{\cos \alpha - \sin \alpha}$.
- Poenostavi dani izraz.
  - Izračunaj njegovo vrednost za $\alpha = \frac{\pi}{3}$.
  - Izračunaj njegovo vrednost za oster kot α , če je $\sin \alpha = \frac{5}{13}$.
- 613.** Dan je izraz $\frac{\cos \alpha - \cos^3 \alpha}{\sin^3 \alpha}$.
- Poenostavi dani izraz.
  - Izračunaj njegovo vrednost za $\alpha = 30^\circ$.
  - Izračunaj njegovo vrednost za $\operatorname{tg} \alpha = -\frac{1}{2}$.
- 614.** Naj bo $\frac{\pi}{2} < \alpha < \pi$ in $\sin \alpha = \frac{4}{5}$.
- Natančno izračunaj $\cos 2\alpha$ in $\sin \frac{\alpha}{2}$.
  - Natančno izračunaj $\sin(\alpha + 45^\circ)$.
  - Določi velikost kota α na minuto natančno.
- 615.** Dana je funkcija $f(x) = -3 \sin 2x$.
- Nariši njen graf.
  - Za katere x je vrednost dane funkcije vsaj $\frac{3}{2}$?
  - Nariši graf funkcije $g(x) = f(|x|) + 1$.
- 616.** Dana je funkcija $f(x) = 2 \sin\left(x - \frac{3\pi}{2}\right)$.
- Zapiši jo v preprostejši obliki in določi njeno osnovno periodo in amplitudo.
  - Nariši njen graf.
  - Izračunaj vrednost funkcije za $x = \frac{\pi}{4}$.
- 617.** Dana je funkcija $f(x) = -4 \sin x$.
- V isti koordinatni sistem nariši grafa funkcij $f(x)$ in $|f(x)|$.
  - Določi vrednosti x , pri katerih ima funkcija f največjo vrednost.
  - Izračunaj koordinate presečišč grafa funkcije f s premico $y = 2$.

- 618.** Dana je funkcija $f(x) = \tan \frac{3x}{2}$.
- Določi njene ničle in pole.
  - Nariši graf funkcije f .
  - Nariši graf funkcije $g(x) = f(x - \frac{\pi}{6})$.
- 619.** Dana je funkcija $f(x) = \frac{1}{2} \cos(2x + \pi) + \frac{1}{2}$.
- Izračunaj ničle in nariši graf dane funkcije.
  - Pokaži, da je $f(x) = \sin^2 x$.
  - Določi presečišče grafa funkcije z ordinatno osjo.
- 620.** Dana je funkcija $f(x) = \sin\left(\frac{\pi}{6} + x\right) + \sin\left(\frac{\pi}{6} - x\right)$.
- Pokaži, da je $f(x) = \cos x$.
  - Izračunaj vrednost dane funkcije za oster kot x , če veš, da je $\sin x = \frac{3}{5}$.
  - Natančno izračunaj $f\left(\frac{2\pi}{3}\right)$.
- 621.** Dana je funkcija $f(x) = 3 \sin 2x + 2 \operatorname{tg} \frac{x}{2}$.
- Natančno izračunaj $f(450^\circ)$.
  - Izračunaj $f(23^\circ 15')$ na tri decimalna mesta natančno.
  - Ugotovi, ali je funkcija liha ali soda.
- 622.** Dana je funkcija $f(x) = A \cos \frac{x}{2}$.
- Določi tak A , da bo graf funkcije potekal skozi točko $B\left(\frac{\pi}{2}, \sqrt{2}\right)$.
  - Za $A = 2$ izračunaj ničle funkcije in nariši njen graf.
  - Izrazi dano funkcijo s pomočjo kota α , če veš, da je $x = 2\alpha - 180^\circ$.
- 623.** Dana je funkcija $f(x) = 2 \sin x - \cos 2x$.
- Določi njene ničle.
  - Pokaži, da je $f(x) = 2\left(\sin x + \frac{1}{2}\right)^2 - \frac{3}{2}$.
  - Določi največjo in najmanjšo vrednost dane funkcije.
- 624.** Naj bo $\cos 2x = a$. Izrazi z a :
- $\sin^2 x$
  - $\sin^6 x + \cos^6 x$
  - $\cos^8 x - \sin^8 x$
- 625.** Dana je funkcija $f(x) = \cos 2x + 1$.
- Izračunaj njene ničle.
  - Nariši njen graf.
  - Določi abscise presečišč grafa dane funkcije s krivuljo $y = \cos x$.

254. a) $a = 1'665 \text{ cm}$, $P = 31'05 \text{ cm}^2$ b) $a = 2'314 \text{ cm}$, $P = 59'96 \text{ cm}^2$
 c) $a = 1'263 \text{ cm}$, $P = 17'85 \text{ cm}^2$ d) $a = 2'312 \text{ cm}$, $P = 59'84 \text{ cm}^2$
255. a) $a = 2 \text{ cm}$, $P = 15'46 \text{ cm}^2$ b) $a = 3 \text{ cm}$, $P = 34'79 \text{ cm}^2$
 c) $a = 1 \text{ cm}$, $P = 3'87 \text{ cm}^2$ d) $a = 4 \text{ cm}$, $P = 61'86 \text{ cm}^2$
256. a) $6\,480 \text{ cm}^3$ b) $5\,291 \text{ cm}^3$ c) $7\,228 \text{ cm}^3$ d) $7\,457 \text{ cm}^3$
257. a) $P = 390 \text{ m}^2$, $V = 459 \text{ m}^3$ b) $P = 306 \text{ m}^2$, $V = 278 \text{ m}^3$
 c) $P = 48 \text{ m}^2$, $V = 14'2 \text{ m}^3$ d) $P = 623 \text{ cm}^2$, $V = 635 \text{ cm}^3$
258. 864 cm^3
259. a) $8\,683 \text{ m}^3$ b) $1'876 \text{ m}^3$ c) $2'058 \cdot 10^7 \text{ m}^3$ d) $110'31 \text{ m}^3$
260. $2 : 1$ 261. 720 cm^3 262. 624 cm^3
263. $V_1 = \frac{1}{3}V = 1\,109 \text{ cm}^3$, $V_2 = \frac{2}{3}V = 2\,217 \text{ cm}^3$
264. a) $P = 420'8 \text{ cm}^2$, $V = 360'8 \text{ cm}^3$ b) $P = 11'48 \text{ m}^2$, $V = 1'297 \text{ m}^3$
 c) $P = 1\,903 \text{ cm}^2$, $V = 3\,437 \text{ cm}^3$ d) $P = 157'2 \text{ cm}^2$, $V = 92'03 \text{ cm}^3$
265. $V_1 : V_2 = 4 : 1$
266. a) $P = 100\sqrt{3} \text{ cm}^2$, $V = \frac{250}{3}\sqrt{2} \text{ cm}^3$ b) $P = 144\sqrt{3} \text{ cm}^2$, $V = 144\sqrt{2} \text{ cm}^3$
 c) $P = 75\sqrt{3} \text{ cm}^2$, $V = \frac{125}{4}\sqrt{6} \text{ cm}^3$ d) $P = 54\sqrt{3} \text{ cm}^2$, $V = 27\sqrt{3} \text{ cm}^3$
267. a) 9 m^3 b) $\frac{343}{12}\sqrt{2} \text{ m}^3$ c) $432\sqrt{6} \text{ m}^3$
268. a) $P = 54\sqrt{3} \text{ cm}^2$ b) $P = 18\sqrt{3} \text{ cm}^2$ c) $P = 48\sqrt{3} \text{ cm}^2$ d) $P = 6 \text{ cm}^2$
269. $P = 90'4 \text{ cm}^2$, $s = 7 \text{ cm}$, $V = 16\sqrt{6} \text{ cm}^3$
270. $P = 125 \text{ cm}^2$, $V = 72 \text{ cm}^3$
271. a) Ne.   b) Da.   c) Ne.
272. 60
273. a) Tetraeder ima 4 oglišča, 6 robov in 4 mejne ploskve.
 b) Kocka ima 8 oglišč, 12 robov in 6 mejnih ploskev.
 c) Oktaeder ima 6 oglišč, 12 robov in 8 mejnih ploskev.
 d) Dodekaeder ima 20 oglišč, 30 robov in 12 mejnih ploskev.
 e) Ikozaeder ima 12 oglišč, 30 robov in 20 mejnih ploskev.
275. a) $P = 12 \text{ cm}^2$, $V = 4\frac{\sqrt{3}}{3} \text{ cm}^3$ b) $P = (36 + 18\sqrt{3}) \text{ cm}^2$, $V = 18\sqrt{2} \text{ cm}^3$
276. $\alpha = 35'26^\circ$, $\beta = 54'74^\circ$
277. a) $1\,251 \text{ cm}^2$ b) $2\,557 \text{ cm}^2$ c) $476'4 \text{ cm}^2$ d) $96'8 \text{ cm}^2$ e) $73\,814 \text{ cm}^2$
 f) $2\,250 \text{ cm}^2$
278. a) $P = 1\,344 \text{ cm}^2$, $V = 1\,481 \text{ cm}^3$ b) $P = 1\,552 \text{ cm}^2$, $V = 2\,850 \text{ cm}^3$
 c) $P = 1\,965 \text{ cm}^2$, $V = 4\,940 \text{ cm}^3$ d) $P = 2\,549 \text{ cm}^2$, $V = 7\,580 \text{ cm}^3$
279. $P = (78 + 24\sqrt{2}) \text{ cm}^2$, $V = 48 \text{ cm}^2$
280. 90 cm^3
281. $P = 72\sqrt{3} \text{ dm}^2$, $V = 72\sqrt{2} \text{ dm}^3$
282. 8 cm